

Ornamentyka.

(Ozdobniki.)

Wszelkie prawa zastrzeżone. — Przedruk wzbroniony.

Rozróżniamy ozdobniki wyprzedzające, następujące i wypełniające, zależnie od tego, czy wykonuje się je na początku, na końcu lub przez cały czas trwania wartości nuty głównej.

Ozdobnikami 1) poprzedzającymi są: przednutka (appoggiatura — Vorschlag) ~, mordent, toczek (Schleifer) i pewien rodzaj złożonej nutki (dublet), żądana znakiem stojącym nad nutą lub małemi nutami) jakoteż arpedżżżjo;

2) następującymi: następniki (Nachschlag) i drugi rodzaj złożonej nutki dublet (żądana znakiem po nucie lub następującymi małemi nutami);

3) wypełniającymi: tryl i tremolo.

1. Wyprzedniki.

Nowsza muzyka zna tylko przednutki krótkie; starsza jednakowoż a mianowicie do pierwszej połowy 19 wieku t. zn. nie tylko muzyka Bacha

i Händla, lecz również Mozarta, Haydna, a nawet Beethovena zna obok tego jeszcze przednutkę długą. W starszych drukach nie różnią się często krótkie i długie przednutki w pisowni; aby więc wiedzieć czy w danym wypadku wymaganą jest długa czy krótka przednutka należy znać reguły, jakie obowiązywały w owym czasie. W nowszych wydaniach oznacza się krótkie przednutki bardzo wyraźnie nutą ósemkową lub szesnastkową przekreśloną ( ) Przeszarżałe dziś długie przednutki powinny zniknąć z nowych wydań, gdyż wykonuje się je przeważnie jako krótkie i zniekształca się przez to tematy. Ponieważ jeszcze używa się ich dziś gdzie indziej, musimy je objaśnić.

Przednutka długa

składa się z reguły tylko z jednej nuty i oznacza się ją małemi nutkami:

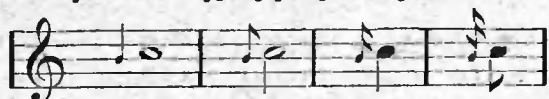

Długa przednutka otrzymuje w wykonaniu zawsze tę wartość jaką jest napisana; lecz zdarzają się dość często wypadki, gdzie powstają wątpliwości wskutek niedokładnej notacji, szczególnie

1. Pisownia: 2 5 źle: dobrze: 4 5 źle: dobrze: 6 7 dobrze: 8 9 dobrze:

Wykonanie: nie: tylko: nie: tylko: nie: tylko: nie: tylko:

Wszystkie przednutki notowane w krótszej niż trzecia część następującej nuty głównej, jak np.

są rzeczywistymi krótkimi przednutkami i niewykonuje się ich według notacji, tylko podług reguł dla przednutek krótkich. Według starego przepisu nie powinno rozwiązanie dyssonansu być dłuższem niż dyssonans. Wykonanie:

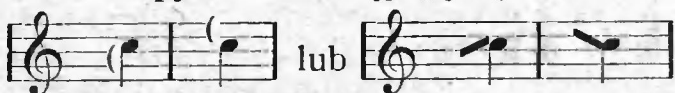

sprzeciwia się więc temu przepisowi. Ostatnie

a) Powolny wyprzednik
(*appoggiatura longa*)

Z początkiem 18 wieku używali francuscy mistrzowie fortepjanowi następującego znaku:

(Chute, Port de voix) oznaczało to długą przednutkę z góry lub z dołu; wstępna sekunda górna lub dolna otrzymywała połowę wartości nuty.

Krótką przednutką

grana jest zawsze krótkim odbiciem, jakby staccato, lecz tak szybko, że między przednutką, a nutą główną odpada pauza cechująca właściwe staccato. Krótka przednutka nie ma pewnej wartości rytmicznej. Jeżeli krótka przednutka składa się tylko z jednej nuty, to pisze ją się teraz zawsze jako ósemkę lub szesnastkę z przekreśloną chorągiewką: Ten sposób notowania pojawił się z początkiem ubiegłego wieku; przedtem nie było właściwej różnicy w pisowni przednutek długich i krótkich, tylko przednutki o wartości mniejszej niż połowa wartości nuty głównej uważano za krótkie:

w sześcioczęściowym takcie, w którym już to kompozytor już to sztycharz zapomina punkt przy nucie. Nuta wymagana przednutką wstępuje w miejsce głównej nuty, która się ogranicza do pozostałej wartości; nutę główną odciąga się lekko (jakby koniec frazy):

przykłady są jednakowoż w szybszym tempie identyczne z krótkimi przednutkami, które właśnie powinny podlegać tej samej regule, tworzą jednakowoż wyjątek z powodu szczególnej krótkości dyssonansu przednutki.

W jeszcze większym stopniu niż powolna przednutka są przestarzałe powolny (punktowany) wyprzednik i powolny (punktowany) toczek. Ponieważ spotykamy je jeszcze tu i owdzie w starszej literaturze musimy je objaśnić. Według D. G. Türka (Szkoła fortepjanowa) otrzymują one analogicznie do powolnej przednutki mniej więcej wartość notacji małych nut np :

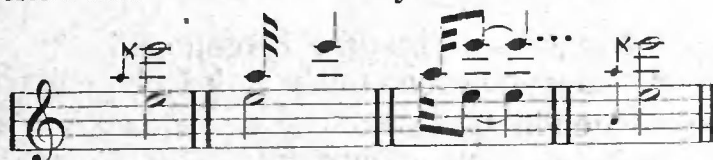
b) Powolny toczek
(*appoggiatura longa dupla*)

ponieważ przednutka długa była zawsze opóźnieniem (Vorhalt) i mogła według wówczas ważne reguły być dłuższą, nigdy zaś krótszą, niż następujące rozwiązanie.

Fałszywe dążenie do wykonania krótkiej przednutki w wielogłosowym układzie przed wartością nuty głównej, staje się jasnym gdy się zrozumie, że przednutka odnosi się tylko do tej jednej nuty, a nie do wszystkich innych równocześnie brzmiących, a więc: nie: tylko: >

Wyjątek stanowią przednutki przed melodiami w oktawach: nie: tylko: zamiast:

Przednutka wstępuje w miejsce nuty głównej, zajmując jej rytmiczne położenie; otrzymuje więc należącą się tejże siłę dynamiczną, t. zn. należy ją grać z akcentem.

(C. d. n.)